

No 26 (2018)

P.3

The scientific heritage

(Budapest, Hungary)

The journal is registered and published in Hungary.

The journal publishes scientific studies, reports and reports about achievements in different scientific fields. Journal is published in English, Hungarian, Polish, Russian, Ukrainian, German and French.

Articles are accepted each month. Frequency: 12 issues per year.

Format - A4

ISSN 9215 — 0365

All articles are reviewed

Free access to the electronic version of journal

Edition of journal does not carry responsibility for the materials published in a journal. Sending the article to the editorial the author confirms it's uniqueness and takes full responsibility for possible consequences for breaking copyright laws

Chief editor: Biro Krisztian

Managing editor: Khavash Bernat

- Gridchina Olga - Ph.D., Head of the Department of Industrial Management and Logistics (Moscow, Russian Federation)
- Singula Aleksandra - Professor, Department of Organization and Management at the University of Zagreb (Zagreb, Croatia)
- Bogdanov Dmitrij - Ph.D., candidate of pedagogical sciences, managing the laboratory (Kiev, Ukraine)
- Chukurov Valeriy - Doctor of Biological Sciences, Head of the Department of Biochemistry of the Faculty of Physics, Mathematics and Natural Sciences (Minsk, Republic of Belarus)
- Torok Dezso - Doctor of Chemistry, professor, Head of the Department of Organic Chemistry (Budapest, Hungary)
- Filipiak Pawel - doctor of political sciences, pro-rector on a management by a property complex and to the public relations (Gdansk, Poland)
- Flater Karl - Doctor of legal sciences, managing the department of theory and history of the state and legal (Koln, Germany)
- Yakushev Vasilij - Candidate of engineering sciences, associate professor of department of higher mathematics (Moscow, Russian Federation)
- Bence Orban - Doctor of sociological sciences, professor of department of philosophy of religion and religious studies (Miskolc, Hungary)
- Feld Ella - Doctor of historical sciences, managing the department of historical informatics, scientific leader of Center of economic history historical faculty (Dresden, Germany)
- Owczarek Zbigniew - Doctor of philological sciences (Warsaw, Poland)
- Shashkov Oleg - Candidate of economic sciences, associate professor of department (St. Petersburg, Russian Federation)

«The scientific heritage»

Editorial board address: Budapest, Kossuth Lajos utca 84,1204

E-mail: public@tsh-journal.com

Web: www.tsh-journal.com

CONTENT

HISTORICAL SCIENCES

Bartov V.P.

DEPENDENCE OF THE NUMBER OF
PROTESTANT COMMUNITIES IN THE TULA
REGION IN 1929-1945 FROM THE RELIGIOUS
POLICY OF THE STATE 3

Kharlamov M.I.

FIRE FIGHTING IN THE KHARKIV REGION IN
THE FIRST HALF OF 1930s. 7

PEDAGOGICAL SCIENCES

Garas M.N.

EXPERIENCE OF CREATING SCRIPTURES OF
"VIRTUAL PATIENTS" IN THE
IMPLEMENTATION OF THE PROBLEM-BASED
TRAINING OF MEDICAL STUDENTS UNDER
THE GRANT PROJECT TAME ERASMUS+ ... 12

Kushchova T.O., Yakymenko S.I.

THE VOICE READING AS A METHOD OF
ADULT LEARNING IN A. M. TOPOROV'S
EDUCATIONAL ACTIVITIES 14

Maltseva L.V.

RUSSIANS IN THE CULTURAL CULTURE OF
CUBAN COSSACKS 20

Navchuk H.I., Navchuk I.V., Shutak L.B.

NATIONAL LINGUISTIC EDUCATION - NON-
COMPREHENSIVE PROCESSING FORMING FOR
THE FUTURE MEDICINE 25

Navchuk H.I., Navchuk I.V., Shutak L.B.

LINGUISTIC MEDICINE CULTURE – THE BASIS
OF THE MEDICINE DEONTOLOGY 28

Plaksina I.V.

ECOPSYCHOLOGICAL MODEL FOR
FORMATION OF LEARNING ACTIVITY
SUBJECT: TECHNOLOGIC ASPECT 31

PHILOLOGICAL SCIENCES

Kolodiazhna K.

PRAGMATICS OF TEASING AS A TYPE OF
JOKING BEHAVIOUR 38

Bubnov D.

DYNAMIC CHARACTERISTICS OF THE IRISH
SPEECH BEHAVIOR 44

Lisovska A.O.

TEMPORAL ORGANIZATION OF THE PRAYER
TEXT IN ENGLISH FILM DISCOURSE 48

Suyunova G.S., Temerkhanova S.

THE SYMBOL-BASED INTERPLAY IN THE
NOMINATION PROCESS (BASED ON THE
EXAMPLE OF PAVLODAR-RELATED
URBONYMS) 51

Kharkova H.V.

MELODIC PECULIARITIES OF VERBAL
ENGLISH COMMAND IN THE SHIPPING
DISOURSE 55

Cherkasova I.P.

POETIC CONCEPT IN THE STRUCTURE OF THE
AUTHOR'S AXIOLOGICAL SYSTEM 61

СССР, в реальной жизни не находило подтверждения.

Таким образом, отношение со стороны государства к протестантам Тульской области за период 1929-1945 гг. менялся с толерантного до репрессивного, а затем снова до терпимого. Изменчивость вероисповедной политики государства непосредственно отражалась на численности протестантов в Тульском регионе и демонстрировала зависимость количества верующих в религиозных общинах от взятых государством курса в вопросе отношения к религии, церкви, вере. Опыт поколения христиан, живших в рассматриваемый период времени, показывает о потенциальной возможности прекращения официальной деятельности религиозных общин в отдельно взятом регионе.

Список литературы

1. Архив МРО Церковь ЕХБ «Благодать» города Тулы.
2. Архив РО Церкви Евангельских христиан «Святой Троицы» города Тулы.
3. Библия. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета канонические. Союз церквей Евангельских христиан. 1993. Мф. 16:18.
4. Винс, Г.П. Тропую верности. Elkhart. 1997. 308 с.
5. ГАТО. Фонд Р-3354. Уполномоченный Совета по делам религий по Тульской области. Опись 2.
6. Декрет Совета Народных Комиссаров "Об отделении церкви от государства и школы от церкви". <http://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/5325/> (дата обращения 25.07.2018).
7. Интервью с Андриевским М.И. записано Бартовым В.П. Тула. 22.11.2012 г.
8. История евангельских христиан-баптистов в СССР. М.: ВСЕХБ, 1989. 624 с.
9. Материалы II Всесоюзного съезда воинствующих безбожников. М., 1929.
10. Митрохин, Л.Н. Баптизм: история и современность (философско-социологические очерки). СПб.: РХГИ, 1997. 480 с.
11. Никольская, Т.К. Русский протестантизм и государственная власть в 1905-1991 годах. СПб.: Издательство Европейского университета в Санкт-Петербурге. 2009. 356 с.
12. Савинский, С.Н. История евангельских христиан-баптистов Украины, России, Белоруссии (1967-1917). СПб.: Христианское общество «Библия для всех», 1999. 424 с.
13. Санников, С.В. История баптизма. Одесса: ОБС, «Богомыслие», 1996. 496 с.

БОРІТЬБА З ПОЖЕЖАМИ НА ТЕРИТОРІЇ ХАРКІВЩИНИ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 1930-Х РОКІВ.

Харламов М.І.

кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін Національного університету цивільного захисту України (м. Харків), доцент.

FIRE FIGHTING IN THE KHARKIV REGION IN THE FIRST HALF OF 1930s.

Kharlamov M.I.

Ph.D. (historical sciences), Associate Professor of department of social and humanitarian disciplines of the National university of civil protection of Ukraine (c. Kharkiv), Associate Professor.

Анотація

В статті досліджуються питання пожежної охорони території Харківської округи УСРР з 1930 по 1935 рік. Характеризуються особливості стану пожежного реманенту, кадрового забезпечення у галузі боротьби з вогнем, фінансування пожежних команд. Також розглядаються шляхи та засоби поліпшення стану пожежної безпеки Харківського регіону у досліджуваній період.

Abstract

The article deals with the issues of fire protection of the territory of the Kharkiv district of the USSR from 1930 to 1935. Characterized by the peculiarities of the state of the fireman, staffing in the field of combating fire, financing of fire brigades. The ways and means of improving the fire safety of the Kharkiv region during the study period are also considered.

Ключові слова: пожежні дружини, Харківщина, пожежний реманент, пожежна безпека, заходи, боротьба з пожежами.

Keywords: fire brigade, Kharkiv region, fire-fighting equipment, fire safety, measures, fight against fires.

На теперішній час сучасні науковці досліджують питання історичної регіоналістики достатньо активно, питання дослідження історії Харківської області також є предметом наукового зацікавлення істориків, про що свідчить достатньо велика кількість дисертацій захищених в Україні за останній час. Однак, як зазначалося автором у попередніх роботах, дослідники оминають у своїх роботах історичні питання розвитку пожежної охорони нашої

держави, в тому числі і Харківської області сучасної України. Автор ставить перед собою завдання у даній роботі розкриття стану пожежної безпеки на Харківщині у першій половині 1930-х років. Великий масив архівних джерел з вищезазначених питань ще не вводився у науковий обіг, таким чином ми маємо змогу довести до сучасної наукової історичної спільноти нову інформацію, де в чому з інших позицій оцінити події, що відбувалися в нашій

країні у сфері вогнеборства 70-80 років тому. На нашу думку, питання боротьби з вогнем на території Харківщини у 1930-х роках мають наукову актуальність, в тому числі і з огляду на зростаючу популярність історії силових відомств та історичної регіоналістики. Метою даної статті є розгляд особливостей протипожежної боротьби у Харківській окрузі Української республіки першої половини 1930-х років.

Навесні 1930 року на засіданні Президії Харківського Окружного Виконавчого Комітету Рад Робітничих, Селянських та Червоноармійських депутатів (Харківського окрвиконкому, ОВК) XII скликання було заслухано доповідь окружного відділу будівництва та комунального господарства (окрвідбудкомгоспу) з приводу протипожежного стану округу [1, арк. 77]. Було відмічено, що не зважаючи на суттєві поліпшення у справі пожежної охорони у 1929 році, стан справ у боротьбі з пожежами залишався незадовільним. Окрвиконком наполягав на необхідності своєчасного виконання постанов та наказів в галузі пожежної охорони, посилення контролю за вогняною небезпекою у населених пунктах, «успільнених» господарствах та на промислових підприємствах.

Для поліпшення ситуації також пропонувалося провести ряд заходів: «...3. По всіх райцентрах та сільрадах, а особливо в успільнених господарствах та пром підприємствах не пізніше 15 липня 1930 року простежити, щоб було організовано добровільні пожежні дружини, яким потрібно надати усі пільги згідно законоположення, матеріально їм допомагати. 4. Усі успільнені господарства та пром підприємства мали бути забезпечені пожежним реманентом, який мав бути повністю готовим до пожежогасіння та знаходитися у спеціально призначених пожежних сараях. 5. Цілком виконати директиву ОВК від 13.06.1930 № 853200 в справі пожежної охорони при молотбі хліба та охорони зерносховищ й надалі провадити періодично контроль за виконанням. 6. Слідкувати, щоб усі селищні ради цілком виконували обов'язкову постанову ОВК від 18.07.1929 № 352 року та інструкцію Окрвідбудкомгоспу про притягнення населення до боротьби з пожежами» [1, арк. 77]. Як можна побачити, для початку 1930-х років проблеми у пожежній галузі були ідентичними проблемам 1920-х років. Не вистачало добровольців, пожежний інструмент не завжди відповідав нормам, місцева влада не завжди виконувала інструкції та розпорядження центральних органів. Слід відмітити, що це відбувалося в столичній, на той момент, Харківській окрузі. Як і раніше були випадки залучення пожежних та їх коней, і реманент до робіт, що на пряму не стосувалися вогнеборчої справи.

На місцевих керівників покладалися обов'язки обстеження шкіл, лікарень, кінотеатрів, театрів, будинків культури та інших будівель у справі пожежної охорони, необхідно було вимагати у відповідальних осіб дотримання правил пожежної безпеки, норми використання вогнебезпечних матеріалів та речовин. Районні виконавчі комітети (райвикон-

коми) повинні були на власних засіданнях регулярно заслуховувати доповіді пожежних інструкторів про стан справ у боротьбі з вогняною стихією, а також контролювати процес будівництва, не допускати порушень у справі безпечного спорудження будівель.

Особливу увагу приділяли технічному спорядженню професійних пожежних команд, так було вирішено максимально допомагати пожежним у справі надання останнім засобів пересування, переведення їх на автомобільну тягу, щоб вони могли оперативно гасити пожежі не тільки в районних центрах але й також по околицях. Але насправді у держави не було можливості швидкого переведення пожежних команд на автомобілі, тому протягом досліджуваного періоду це не було повністю виконано.

Президія Харківського окрвиконкому в контексті дотримання пожежної безпеки відмітило у негативному плані наступні райвиконкоми: Липецький, Таранівський, Дергачівський, Кириківський, Ново-Водолазький, Олексіївський, Вільшанський, Червонокутський. Їм було запропоновано у тижневий термін надати пояснення з цього приводу у тижневий термін. Також догану було отримано завідувачем окружної контори державного страхування (Держстраху) за невиплату коштів на пожежні потреби Харківської округи [1, арк. 77 (звор.)]. Серед позитивних моментів у справі боротьби з вогнем на початку 1930-х років можна відмітити збільшення асигнувань у бюджеті 1930-1931 років на поповнення пожежного інвентарю та на удосконалення техніки професійних пожежних дружин.

Окружному відділові будівництва та комунального господарства було запропоновано: «1. Підсилити керівництво пожежною охороною в окрузі через живе інструктування та обслідування районів, особливо звернути увагу на успільнені господарства та пром підприємства. 2. Підібрати кваліфікованих пожежних керівників в районах, начальників пожежної охорони районів і районних пожежних інструкторів, а також окружному фінансовому відділу (ОФВ) і окружному відділу праці (ОВП) терміново проробити питання про збільшення зарплати зазначеним посадам. 3. Для зацікавлених організацій, які мають великі господарства на території округи (радгоспи, колгоспи, МТС, пром підприємства тощо) розробити спеціальне пояснення про пожежну охорону за зразком правил промислових підприємств та подати на затвердження до Секретаріату ОВК» [1, арк. 77 (звор.)].

Великою проблемою залишалися пожежі на територіях, що знаходилися за межами міста Харків, суттєво страждали приміські поселення та поля. У 1930 році Харківський окрвиконком запропонував міській раді Харкова забезпечити міські дружини вогнеборців автотранспортом, щоб останні могли гасити вогонь у радіусі 25 кілометрів від столиці. Окружний адміністративний відділ посилював контроль за своєчасним виконанням протипожежних правил та постанов всіма установами та організаціями, притягував до відповідальності

осіб винних у порушенні профілактичних інструкцій з вогнеборчої справи. Окружна споживча спілка займалася постачанням пожежних інструментів, склавши генеральний договір з Всеукраїнським заготівельним об'єднанням комунальних господарств (ВЗОК). Прокуратура притягувала до кримінальної відповідальності осіб причетних до суттєвих порушень у сфері пожежної безпеки.

Райвиконкомом активно почали виконувати розпорядження центру. Так на нараді голів та секретарів сільрад Люботинського району Харківської округи було затверджено ряд заходів, що мали суттєво поліпшити стан справ у справі боротьби з пожежами в районі. Голови сільрад давали накази про належний ремонт та зберігання пожежного реманенту, біля усіх будівель мали знаходитися бочки з водою, селяни звільняли від мотлоху під'їзди до водоймищ та колодязів, вводилися нічні обходи селян своїх територій з метою попередження можливих пожеж чи підпалів, встановлювалися спеціальні чергування пожежних обозів з кінями, створювалися нові добровільні пожежні дружини [2, арк. 7].

Слід сказати, що додаткові заходи пожежної безпеки на початку 1930-х років на Харківщині були необхідними. Цей період характеризувався активними процесами колективізації та розкуркулення і невдоволені цією політикою люди часто влаштовували підпали будівель та майна.

Однак незважаючи на ряд заходів, спрямованих на поліпшення стану пожежної безпеки у Харківському регіоні все ж її стан залишався незадовільним, що і зафіксувала Президія Харківської обласної контрольної комісії робітничо-селянської інспекції (КК-РСІ) у червні 1933 року. «... Президія Обл. КК-РСІ констатує, що стан протипожежної охорони по радгоспах, колгоспах, МТС, сільрадах, навіть у райцентрах катастрофічний. Постанови Уряду, зокрема обов'язкові постанови Облвиконкому від 11.04.1933 р. про протипожежну охорону райвиконкомом не виконали. Брак оперативного керівництва пожежною справою з боку райвиконкомів та безконтрольність з боку органів РСІ на місцях призвели до низки нестерпних недоліків, що виявлені бригадами обласної КК-РСІ на місцях» [3, арк. 6].

Було виявлено, що у багатьох районах Харківщини інструмент по боротьбі з пожежами не відремонтований, не придатний до використання. Гроші виділені районам на боротьбу з пожежами у 1933 році були витрачені не за призначенням (Золочівський – 38000 карбованців, Липецький – 22710 карбованців, Сахновщанський – 25000 карбованців, Ново-Водолазький – 24312 карбованців, Петрівський – 30000 карбованців), районна пожежна інспектура Ново-Водолазького району по 2-3 місяці не оформлювала пожеж, що ускладнювало виплату страхових коштів потерпілим та заважало слідству [3, арк. 6].

У Золочівському, Ново-Водолазькому, Липово-Долинському, Петрівському, Сахновщанському районах не було призначено відповідальних осіб за пожежну безпеку з числа керівників району, більшість райвиконкомів не розглядали питання

боротьби з пожежами перед початком сезону збору врожаю. Комісія також відзначила, що Липецький, Золочівський, Петрівський райвиконкоми зовсім не проводили обліку пожежного інвентарю, останній часто використовувався не за призначенням (артіль «Червона країна» Липецького району пожежний насос використовувала для перекачування бензину в МТС), згадані райони використовували пожежні бочки для поливу полів, пожежні коні використовувалися для потреб сільрад та міліції, районна преса не приділяла належної уваги справам боротьби з пожежами, не викривала недоліки пожежної охорони установ районів.

З початку 1933 року тільки у Липецькому, Золочівському, Ново-Водолазькому, Петрівському районах Харківщини трапилося 72 пожежі (з них 59 підпалів, які зробили так звані представники «куркульсько-шкідницького елементу»). Підраховані збитки тільки від 39 пожеж склали 177420 карбованців [3, арк. 6]. Необхідно сказати, що схожа ситуація була і в інших регіонах української республіки. Голови вищезгаданих районів були зобов'язані у п'ятиденний строк: завести чіткий облік пожежного реманенту, привести у бойову готовність увесь інвентар по боротьбі з вогнем, укомплектувати пожежними інспекторами райцентри та призначити відповідальну особу за пожежну охорону у колгоспах, радгоспах та машино-тракторних станціях. Ревкомісії міських рад, райвиконкоми, голови РКК – РСІ за 10 днів мали провести перевірку витрат коштів, що були виділені на пожежну справу, після чого взяти на повсякденний контроль справи пожежної безпеки, слідкувати за виконанням пожежних інструкцій та правил колгоспами, радгоспами, МТС і іншими установами, а винних у порушенні притягати до суворої відповідальності. При чому було прохання до обласної прокуратури та міліції про позачергове слідство та розгляд справ про пожежі.

За результатами роботи комісії Харківської обласної КК-РСІ деяким районним чиновникам було винесено догану, а саме: «... Голові Ново-Водолазької райспоживспілки т. Ващенко за затримку 150 вогнегасників на базі, за неповідомлення райвиконкому, радгоспів та колгоспів про наявність їх на базі; голові Ново-Водолазької сільради т. Орді за використання пожежного реманенту та коней не за призначенням; члену Липецького райвиконкому т. Діденко за безвідповідальність у справі пожежної охорони» [3, арк. 6 (звор.)]. Також було відзначено незадовільне оперативне керівництво пожежними справами голів деяких обласних організацій (наприклад у Облзернотракторі протягом 2,5 місяців був відсутній пожежний інспектор). Керівників районів зобов'язали поліпшити культурно-побутові умови пожежних, в тому числі підвищити зарплатню та покращити харчування. Конкретним посадовим особам (голові Облсільгоспостачу Бадяньському, голові Облзернотрактору – Ярошенку, голові Обловочтрактору – Капцану, голові Облбуряктрактору - Заславському) наказали переглянути забезпеченість пожежним реманентом всіх колгоспів, МТС та райвиконкомів, забезпечити пожежну

безпеку усіх машин зі збору врожаю. Харківські інспектори направили листа до Народного Комісаріату Робітничо-Селянської Інспекції (НКРСІ) з проханням зобов'язати Українське комунальне постачання (Укркомунпостач) та Харківське обласне сільськогосподарське постачання надати необхідні 127 насосів та 3 тисячі пожежних рукавів.

Після перевірки пожежної безпеки на Харківщині контрольна комісія РСІ внесла на затвердження Президії Облвиконкому проект про посилення пожежної охорони на селі: «... Запропонувати міськрадам та РКК з 15.07.1933 р. по 25.07.1933 провести кампанію по організації пожежної охорони, поклавши керівництво декадником на голів райвиконкомів, голів міськрад та директорів радгоспів, голів колгоспів і голів сільрад на селі. Протягом декади провести наступне: організувати в колгоспах, радгоспах пожежні дружини з перевірених колгоспників та робітників радгоспів, перевірити стан всього пожежного реманенту по всьому району та негайно відремонтувати його, нестачу пожежного реманенту мобілізувати в межах району та організувати завезення нового інструменту, до 20.07.1933 р. провести районні зльоти керівників пожежних дружин, сільських пожежних уповноважених та відповідальних за пожежну охорону колгоспів, радгоспів, МТС і МТМ питання підготовки пожежохорони до збиральної кампанії, організувати в районах інструктаж для начальників пожежних команд колгоспів, радгоспів, МТС та МТМ з питань пожежної охорони під час збору врожаю» [3, арк. 6 (звор.)].

Харківське обласне управління пожежної охорони надіслало за вимогою КК-РСІ до районів 30 пожежних інспекторів для проведення декадника пожежної перевірки, інструктажу, організації вогнеборчої справи у колгоспах та радгоспах. Обласне комунальне господарство розробило чітку інструкцію з охорони врожаю, розставлення скірт на полях, охорони зерносховищ та елеваторів. Однак районні керівники не поспішали виконувати постанови КК-РСІ. 25.07.1933 року до контрольної комісії Харківщини надійшов лист від управління пожежною охороною у якому пожежні скаржилися на облсільгоспостач, що останні не реагують на вимоги передати пожежний реманент до харківської приміської смуги, через що населеним пунктам, колгоспам та радгоспам бракує пожежних насосів, викидних рукавів, вогнегасників, набоїв до вогнегасників тощо [3, арк. 41].

Влітку 1934 року Харківський обласний виконавчий комітет знову здійснив перевірку пожежної охорони в області. І знову, як і в попередніх роках результати виявилися невтішними. Президія облвиконкому констатувала, що обласний земельний відділ та багато з районів області не виконують необхідних правил з профілактики та попередження пожеж. Харківські чиновники з центрального органу виконавчої влади відзначали, що: «... неприпустиме ігнорування організації протипожежної охорони, зокрема виявилось під час весняно-літнього циклу сільськогосподарських робіт. В наслідок

цього в багатьох районах кількість пожеж за останній час збільшилася (Богодухівський, Миргородський, Зінківський, Білопільський, Золочівський, Миропільський, Охтирський райони.)» [4, арк. 333].

Також облвиконком відзначив в негативному плані райвиконкоми та районні земельні управління (РайЗУ) через їх контроль за використанням та збереженням пожежного устаткування. Було зазначено, що на середину 1934 року в Ульяновському, Білопільському, Двуречанському, Дробишському, Велико-Писарівському, Золочівському, Богодухівському, Чорнухінському районах 80 відсотків пожежних насосів були або зовсім без пожежних рукавів, або останні були зіпсовані. Будівництво пожежних будівель та ремонт пожежного інструменту було некерованим, а 123000 карбованців на ремонт і 300000 карбованців на будівництво не були використані. Обласні організації сільськогосподарського та комунального постачання майже не виконували свої функції в плані передання районам інструментів для боротьби з пожежами, обмежуючись лише перерозподілом деякого «дефіцитного» інвентарю. Професійні пожежні дружини у Золочівському, Зінківському, Зміївському, Кобеляцькому, Гадяцькому, Білопільському та Лохвицькому районах були на момент перевірки небоєздатними [4, арк. 333]. Добровільні пожежні товариства в багатьох місцях не були створені, а в районах не вистачало штатних пожежних інспекторів, хоча гроші на їх утримання були виділені. Бачимо, що певні проблеми порівняно з 1930 роком у сфері пожежної безпеки вирішувалися (виділялися кошти на зарплати, створювалися нові посадові одиниці), однак стан пожежної безпеки у Харківській області був у складному стані.

І знову Харківський ОВК намітив ряд необхідних заходів з поліпшення стану боротьби з вогнем – «... повернути увесь пожежний реманент, що використовується не за прямим призначенням, відремонтувати увесь пожежний реманент, утворити належні побутові умови для професійних пожежних команд, покривши заборгованість по зарплатні, укомплектувати штати, районних пожежних інспекторів, покласти відповідальність за організацію протипожежної охорони на президії РВК, укомплектувати та поживити роботу добровільних дружин» [4, арк. 333]. Обласна організація комунального господарства мала надіслати для практичної допомоги районам 12 пожежних інспекторів, обласні відділи постачання, важкої та легкої промисловості зобов'язані були організувати перевірку стану пожежної охорони на власних підприємствах, а обласний фінансовий відділ виділяв на це управління пожежною охороною 5000 карбованців.

Обласне земельне управління (ОблЗУ) організувала роботу з пожежної охорони на селі з метою зберігання врожаю від пожеж, спираючись на накази Народного комісаріату землеробства УСРР (НКЗ УСРР). Політичний сектор ОблЗУ проводив роботу серед населення «щодо організації пожежної охорони, мобілізуючи навколо цього широкі маси колгоспників, як на боротьбу за охорону соці-

алістичної власності» [4, арк. 333 (звор.)]. Категорично заборонялося використовувати протипожежне устаткування на сторонні потреби, РВК мали взяти пожежний реманент під суворий облік та передати його сільрадам, колгоспам тощо. Організувалося додаткове постачання інвентарю для гасіння пожеж через спілки постачання та земельні управління, створювалися майстерні для його ремонту.

Особливу увагу у справі залучення до боротьби з вогнем надавали молоді. Так облвиконком звертався до Ленінської Комуністичної Спілки Молоді України (ЛКСМУ) з проханням залучити комсомольців до боротьби з пожежами, сприяти вступу молоді до пожежних команд. Управління пожежної охорони та обласне земельне управління розробляли план відкриття курсів з підготовки пожежних кадрів.

Окремо слід виділити систему контролю за виконанням рішень з поліпшення пожежної безпеки у Харківській області, з активним залученням до цієї справи органи правопорядку. Харківський облвиконком постановив: «... зобов'язати УПО Облкомгоспу організувати систематичну перевірку стану пожежної охорони в районах, допомогти їм організувати цю справу та притягати до відповідальності осіб, що зривають організацію пожежної справи, зобов'язати начальника Облміліції своєю лінією допомогти пожежним інспекторам організувати протипожежну охорону, зобов'язати Облсуд та Облпрокуратуру всі справи про злісні порушення протипожежних правил розглядати в терміновому порядку. Винних у зловмисній організації пожеж притягувати до відповідальності за постановою від 7.08.1932 року» [4, арк. 333 (звор.)]. Перші результати покращення у сфері вогнеборчої справи в області мали бути озвучені у серпні 1934 року, коли про хід роботи в галузі пожежної безпеки на засіданні Президії Харківського ОВК мали звітувати керівники обласного земельного управління, управління пожежної охорони, керівники двох районів, трьох колгоспів та двох радгоспів.

Необхідно зауважити, що боротьба з пожежами у першій половині 1930-х років на території України, зокрема на території Харківського столичного регіону мала двоякий характер. З одного боку здійснювалося ряд заходів з поліпшення ситуації у вогнеборчій справі (підвищення заробітних плат пожежним, поліпшення матеріально-побутових умов, збільшення кількості посад з пожежної охорони, переведення пожежного транспорту з гужової на автомобільну тягу тощо), але з іншого боку процеси покращення ситуації у сфері пожежної безпеки часто гальмувалися у районах, містах та селах та інших галузевих організаціях. Окремі керівники не надавали пріоритетності справі боротьби з вогнем, що часто призводило до суттєвих втрат у народному господарстві. Слід відзначити, що даний історичний період характеризувався процесами колективізації та розкуркулення в Україні, частина невдоволених громадян навмисно робили підпали у сільській місцевості, що суттєво погіршувало стан протипожежної боротьби у регіоні.

Список літератури

1. Державний архів Харківської області. Ф.Р.-1964. Золочевський райвиконком, Комунально - господарчий відділ, Оп. 1., Д. 283. Справа про стан та поліпшення пожежної справи в районі, 102 арк.
2. Державний архів Харківської області. Ф.Р.-154. Черемушненська сільрада, Люботинський райвиконком, Оп. 2., Д. 47. Документи з питань організації пожежної охорони (протоколи, постанови, розпорядження), 54 арк.
3. Державний архів Харківської області. Ф.Р.-1356. Харківська область КК-РКІ. м. Харків. Сільськогосподарська група, Оп.1., Д. 921. Матеріали обстеження стану протипожежної охорони в області (10.06.1933 – 18.09.1933), 47 арк.
4. Державний архів Харківської області. Ф.Р.-3858. Харківський облвиконком, Оп.1., Д. 10. Постанови № 13 – 730 Президії Харківського облвиконкома (копії), 681 арк.